

# Dokument nr. 8:48

(1999-2000)

## Forslag fra stortingsrepresentant Carl I. Hagen om å utrede og få fastlagt en politikk for norske bosettinger i andre land

### Bakgrunn

De fleste norske lover og regler som gjelder for nordmenn som permanent eller midlertidig bosetter seg i andre land eller som vekselvis bor i Norge og i et annet land er foreldet eller passer dårlig til nåtiden og fremtiden. Utviklingen har nemlig radikalt endret seg de siste tiår og vi er nå inne i en rivende utvikling mot helt nye livssituasjoner for mange nordmenn. Det mest tydelige er de mange som velger å bo i et annet land deler av året i sin pensjonisttilværelse og som kjøper seg en annen eller en tilleggsbolig i et annet land. I tillegg kommer nå en utvikling hvor norske kommuner og foreninger etablerer eldreinstitusjoner, rehabiliteringsinstitusjoner og behandlingssinstitusjoner i andre land. I kjølevannet av dette følger et behov for barnehage og skoletilbud til barn av ansatte nordmenn ved institusjonene, samt deretter andre spørsmål som kommer naturlig som følge av utviklingen.

### Eldretjenester

I tillegg til eldre som selv anskaffer seg en bolig i utlandet kommer nå en dramatisk vekst i omsorgsboliger og sykehjemsplasser for eldre i utlandet, særlig sannsynligvis i Spania, Mallorca, Kypros, Kanariøyene og andre varme land rundt Middelhavsområdet. Slike vil kunne både eies og drives av kommuner, staten og private bedrifter og organisasjoner.

Det spørsmål som reiser seg er hvilke lover og regler som bør gjelde for finansiering og drift av disse i forhold til det som gjelder i Norge. Skal det offentlige ha den samme plikt til å dekke utgifter for slike i utlandet som loven fastsetter hjemme? Hvis en privat organisasjon som Sagenehjemmet har en ledig sykehjemsplass skal en kommune eller bydel kunne kjøpe en plass for en av sine pleietrengende eldre? Hvilken og hvorledes skal betalingen skje? Skal de samme regler for egenbetaling som ved et sykehjem i Norge gjelde? Skal det lages noen regler for norsk godkjennelse av eldreinstitusjoner som også betales av kommuner på vegne av brukerne?

I dag er det kommunene som har ansvaret for en

forsvarlig eldreomsorg, men det er innenfor de gitte økonomiske rammer. En kommune kan således prioritere annen utbygging og unnlate å bruke penger til eldreomsorgstilbud som hjemmehjelp, hjemmesykepleie, ergoterapi, fysioterapi, trygghetsalarmtjeneste, dagsenteropphold, eldresentre, omsorgsboliger, sykehjemsplasser, med mer. Etter hvert oppstår nå problemet med oppfølgingen av kommunene og disses eventuelle plikt til å betale for tjenester utført av private eller andre kommuner og tilsynsmyndighetene som i dag er stort sett fraværende med krav om bedre behovsdekning. Skal en kommune kunne avvise en pleietrengende eldre i sin kommune hvis det foreligger tilbud om en godkjent tjeneste eller plass i en annen kommune eller i et annet land innenfor en forhåndsfastlagt økonomisk ramme?

Det kan også i dag være mennesker som mottar hjemmehjelp eller hjemmesykepleie i sin hjemkommune, men som så vil bosette seg noen måneder av året i et varmere land. Bør da hjemkommunen være forpliktet til også å betale de samme satser for slike tjenester i utlandet eller skal kommunen tjene økonomisk på at en slik person tar opphold noen måneder av året i et annet land? Hvis kommunen har den samme forpliktelse til å finansiere eldreomsorgstjenester for en innbygger under midlertidig opphold i utlandet, hvilket ansvar, hvis noe, skal kommunen da ha for tilbudets kvalitet?

Det kan hevdes at dette bør være opp til hver enkelt kommune slik det i dag allerede er, men det vil kunne få betydelige konsekvenser i fremtiden. Hvis noen kommuner vil dekke utgifter for sine innbyggere til nødvendige tjenester ved midlertidig bosetting i utlandet mens andre ikke gjør det, hvorledes vil virkningen da bli når det er innført bosettingsfrihet i hele landet også for sterkt pleietrengende eldre? Hvis en kommune fikk en dramatisk tilflytting av pleietrengende eldre fordi tilbudet var godt både i Norge og utlandet ville selvsagt økonomien i en slik kommune bryte sammen.

Objektivt og sett ut ifra hensynet til de pleietrengende eldre er det klart at forholdene bør legges til rette for pleietrengende eldre som ønsker å bo deler

av året i et land i Middelhavsområdet. Kostnadene vil som følge av lavere lønninger og lavere priser, samt billigere boliger være slik at det vil kunne bli både en økonomisk fordel for det offentlige og et bedre liv for den eldre. Det hele må imidlertid organiseres og en rekke lover og regler må tilpasses den nye situasjon.

Det mest fornuftige ville selvsagt være å følge Fremskrittspartiets mangeårige oppskrift med å overføre det økonomiske ansvaret for helse- og eldreomsorgstjenester til staten ved Folketrygden og la Rikstrygdeverket administrere det hele via Trygdekontorene basert på betaling for tjenester til godkjente offentlige og private produsenter etter behovsgodkjennelse og kontroll ved trygdekantorene og med full valgfrihet av tjenesteprodusent for brukerne. Når en slik reform fortsatt vil ta en del år er det imidlertid nødvendig med en gjennomgang av dagens system for å få en tilpasning til det faktum at eldre velger å bo deler av året i utlandet.

Bare når det godkjennelse av eldreinstitusjoner og eventuelle regler for hvilke funksjoner som må utføres av norsktalende personell og hvilke funksjoner som kan utføres av lokalt ansatte må et regelverk utformes. Det samme gjelder betalingssystemer og satser, samt kvalitetskontroll og ansvarsklarlegging for norske kommuner når det gjelder innbyggere som er midlertidig bosatt i et annet land.

### Skolevirksomheten

Med fremveksten av norske bosettinger i andre land vokser behovet for et tjenestetilbud automatisk frem. Dette betyr også en vekst i bosettinger av familier med barn i barnehage- og skolepliktig alder. Behovet for norske barnehager og skoler med norsk som undervisningsspråk og norsk skolepensum vil kunne gjøre seg gjeldende mange steder.

Har staten et ansvar for tilbud til slike norske familier midlertidig i utlandet eller er alt en privatsak? Skal skattebetalingsforholdene avgjøre dette alene eller skal andre hensyn også telle med? Er det ønskelig å stimulere til etablering av skoler og barnehager gjennom å benytte de vanlige finansieringsformer også ved bosetting i andre land eller skal en slik utvikling motarbeides ved å erklære at staten intet ansvar har for nordmenn bosatt i andre land.

I dag er visstnok regelverket at det kan etableres norske skoler i utlandet etter bestemmelsene i privatskoleloven, men uten krav om alternativ pedagogikk eller spesielt religiøst grunnlag og at alle skoler i utlandet hører inn under Skoledirektøren i Akershus. Spørsmålet er om den ordinære privatskoleloven egentlig er tilpasset den spesiell situasjon som er i andre land ved at reiseavstanden til en annen norsk skole er en ikke eksisterende mulighet for elevene?

Når privatskoleloven kun gir dekning for 85 pst. av driftsutgiftene pr. elev og intet til investeringer, samt at det kan være sterk variasjon i klassestørrelse-

ne som selvsagt betyr mye for driftsgrunnlaget idet utgiftene selvsagt er omtrent de samme enten det er 15 eller 25 elever i en klasse er usikkerheten ved driften av en skole meget stor.

Det er også uklart i hvilken grad lærere ved en norsk skole i et annet land er dekket av ordinære norske lover og regler og hvilken måte lønnen skal beregnes og om norske tariffsystemer skal gjelde.

Etablering og drift av skoler i et annet land beregnet på norske elever i en kort eller lengre periode er således et tema som også bør gjøres til gjenstand for utredning og drøftelser med lærernes organisasjoner.

### Behandlingsinstitusjoner

Det er noen og det vil bli flere behandlings- eller rehabiliteringsinstitusjoner i utlandet både for pleietrengende eldre og syke mennesker, herunder kronikere som revmatikere og andre personer med hudsykdommer. Reuma-Sol på Costa Blanca i Spania skal åpnes av Norsk Revmatikerforbund i august 2000 og Solgården samme sted, samt Casas Heddy på Kanariøyene er eksempler på slike institusjoner.

På alle slike steder vil det også være norsk personale som vil arbeide en del år og spørsmål om ansiennitet, rettigheter etter norske lover og rett til jobb i Norge vil være spørsmål av interesse for mange som vurderer å søke en stilling i et annet land.

Kvalitetskontrollen og regler for drift etter norske bestemmelser og deres juridiske status i det andre land er også forhold som bør utredes og vurderes nærmere. Forholdet mellom norske myndigheter for en slags norsk virksomhet i et annet land er et tema som i dag ikke er dekket særlig mye i internasjonale avtaler, selv om det er flere relevante bestemmelser i både EØS-avtalen og skatteavtaler med andre land. Den nye situasjon bør imidlertid helt klart klarlegges og dersom det viser seg å være sentrale uavklarte forhold kan det komme på tale med forhandlinger med myndigheter i de spesielt berørte land, som for eksempel Spania.

### Skatte- og folkeregisterregler

Et meget vanskelig tema er lover og regler som gjelder bestemmelsene i folkeregister- og skatteregler. Disse er ikke utformet og tilpasset den nye tid hvor nordmenn både eier boliger i to eller flere land og bor ulike tider i ulike land. Det er eksempler på nordmenn som gjerne vil være formelt bosatt i Norge i sin egen bolig, men allikevel også bo i sitt andre hjem i et annet land og skatte til det andre land som nektes dette under henvisning til den norske huset i Norge. Det kan være norske som gjerne vil betale skatt til Norge og være berettiget til norske eldreomsorgsytelser selv om de deler av året bor i sitt hus i et annet land, men som nektes eller hindres i dette.

Derfor er det nødvendig med en gjennomgang av både folkeregisterlovgivningen og skattelovgivnin-

gen for å etablere et klart og forutsigbart system for de mange norske som nå vurderer å kjøpe seg et hus i et annet land for å bo deler av året der, men med fleksibilitet til selv å bestemme hvor ofte og hvor lenge slike opphold bør være basert på familieforhold og værforhold fremfor bestemte grenser for antall dager i et lov- og regelverk.

### Diverse forhold

Konsekvensene av at mennesker nå vil ha boliger i flere land og bo ulike tider i forskjellige land kan også reise andre praktiske problemer som hvilke regler som gjelder for næringsvirksomhet, kriminalitet og soning av straff, eiendomsrettsregler, bankvirksomhet, forsikring av fast eiendom, kirkens og konsulaters rolle, innkreving av gjeld, prosedyrer og regler ved død og begravelse, arbeidsrett for norske arbeidstagere hos norske arbeidsgivere lokalisert i andre land, med mer.

### Utredning og politikkutforming

Selv om mye er regulert i internasjonale avtaler, konvensjoner, bilaterale avtaler og EØS-avtalen er det etter forslagsstillerens oppfatning åpenbare praktiske problemer på en rekke områder som bør utredes og deretter danne basis for fastsettelse av en helhetspolitikk overfor noe større bosettinger av nordmenn i andre land.

Det er derfor ønskelig at det nedsettes et offentlig utvalg for å gjennomgå de mange problemer og utfordringer som utviklingen med stadig flere norske bosettinger i andre land fører med seg. Det bør avklares i hvilken grad norske myndigheter har et ansvar for å legge forholdene til rette for etablering, finansiering og drift av eldreomsorgstjenester, eldreoms-

sorgsinstitusjoner, rehabiliteringsinstitusjoner, behandlingsinstitusjoner og utdanningstjenester for slike norske bosettinger og hvorledes de nuværende lover og regler for permanent og midlertid bosetting i andre land er tilpasset vår tid og fremtiden.

En offentlig utredning i regi av et utvalg må selvsagt bety en systematisk gjennomgang av relevant lovgivning og praktisering og blant medlemmene i et slikt utvalg må også representanter for norske organisasjoner i utlandet delta. Det forefinnes personer med betydelig innsikt i slike praktiske problemer bl.a. i Alfaz del Pi på Costa Blanca i Spania som er vennskapsby med Oslo og hvor det bor mange tusen nordmenn.

Et offentlig utvalg burde kunne gjennomføre en offentlig utredning med forslag til lov- og forskriftsendringer, samt en politikk overfor norske bosettinger i andre land i løpet av noen års tid. Det forutsettes at utvalget i forbindelse med sitt arbeid besøker noen bosettingskonsentrasjoner i andre land og at det inviteres til informasjon og løsningsforslag fra et bredt spekter av organisasjoner, bedrifter, foreninger og enkeltpersoner.

### Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen iverksette en offentlig utredning og deretter fremme forslag om en gjenomarbeidet helhetspolitikk for norske bosettinger i andre land og de utfordringer dette medfører for det norske samfunn og dets lover, regler og ordninger.

6. mars 2000